

Проблеми кримінального права

УДК 343.37:346.9

Колінько Олена Олександрівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри права
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

Колинько Елена Александровна

*кандидат юридических наук, доцент кафедры права
Киевский кооперативный институт бизнеса и права*

Kolinko Olena

*PhD in Law, Associate Professor of the Department of Law
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law*

Дмитерко Богдан Михайлович

магістрант

Київського кооперативного інституту бізнесу і права

Дмитерко Богдан Михайлович

магістрант

Киевского кооперативного института бизнеса и права

Dmyterko Bohdan

Master of Law of the

Kyiv Cooperative Institute of Business and Law

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ
ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ
УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ В ПРОТИВОДЕЙСТВИИ
ЛЕГАЛИЗАЦИИ ДОХОДОВ, ПОЛУЧЕННЫХ ПРЕСТУПНЫМ
ПУТЕМ
CRIMINAL RESPONSIBILITY IN THE COUNTERACTION OF THE
LEGALIZATION OF INCOMES OBTAINED BY CRIMINAL WAY**

Анотація. Розкрито поняття легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Проаналізовано вітчизняні, іноземні та міжнародні нормативно-правові акти та досвід протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Сформульовані рекомендації щодо удосконалення кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Ключові слова: легалізація (відмивання) доходів, злочинні доходи, злочинні дії, кримінальна відповідальність.

Аннотация. Раскрыто понятие легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем. Проанализированы отечественные, иностранные и международные нормативно-правовые акты и опыт противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем. Сформулированы рекомендации по совершенствованию уголовной ответственности за легализацию (отмывание) доходов, полученных преступным путем.

Ключевые слова: легализация (отмывание) доходов, преступные доходы, преступные действия, уголовная ответственность.

Summary. The concept of legalization (laundering) of proceeds from crime is disclosed. Analyzed domestic, foreign and international regulations and experience in countering the legalization (laundering) of proceeds from crime. Formulated recommendations to improve criminal liability for the legalization (laundering) of proceeds from crime.

Key words: legalization (laundering) of income, criminal income, criminal actions, criminal liability.

Постановка проблеми. Проблема протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом є актуальною у світі, особливо в боротьбі проти тероризму та розповсюдженню зброї масового ураження. У

зв'язку з цим розроблено та впроваджено відповідні нормативно-правові акти та заходи протидії легалізації (відмиванню) на міжнародному та національних рівнях. Посилення кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, дасть можливість подолати проблему вчинення злочинів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, приділено увага таких вчених та практиків: Брець Л.В. [4], Некрасов В.А. [4], Мацюк В.Я. [4], Ахтирська Н.М. [6], Сімовян С.В. [7], Мельник М.І. [8], Хавронюк М.І. [8] та ін.

Метою даної роботи є дослідження способів притягнення до кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом та обрання відповідних заходів протидії даному злочину. Вважаємо, що підвищення кримінальної відповідальності за даний злочин суттєво зменшить рівень злочинів не тільки легалізації (відмивання) доходів, а й інших злочинів.

Виклад основного матеріалу. Проблеми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом є актуальними, тому що за класифікацією ООН даний злочин нині стоїть на перших місцях з нанесення шкоди економіці міжнародного масштабу та є проблемою фінансування тероризму [4].

Основними джерелами криміналізації легалізації (відмивання) є акти міжнародного права ратифіковані Україною: Конвенція ООН "Про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин", Конвенція Ради Європи "Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом", Міжнародна конвенція ООН «Про боротьбу з фінансуванням тероризму», «Затвердження принципів» Базельського комітету по банківському нагляду, Директива Європейського Економічного Союзу «Про

попередження використання фінансової системи для відмивання грошей (91/308/ЄЕС)», Резолюція Міжнародної організації комісій по цінним паперам «Про відмивання грошей», Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (Палермська конвенція), Сорок рекомендацій FATF.

Міжнародні вимоги з протидії легалізації (відмиванню) зведені до наступного: адаптація рекомендацій FATF; адаптація рекомендацій Базельського комітету «Знай свого клієнта»; лібералізація вимог щодо розголошення банківської і комерційної таємниці; ідентифікація та інформування про підозрілі та сумнівні операції; конфіскація доходів, одержаних злочинним шляхом; здійснення фінансового моніторингу та ін.

За вимогами FATF під легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, слід розуміти надання правомірного виду активам одержаним свідомо злочинним шляхом [5].

Статтею 209 Кримінального кодексу України та Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» передбачено кримінальну відповідальність за вказаний злочин, де нелегальними доходами визначається будь-яка вигода, одержана внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння, що передує легалізації (відмиванню) доходів, яка може складатися з рухомого і/або нерухомого майна, майнових і немайнових прав, незалежно від їх вартості [2].

Правова норма про протидію легалізації (відмиванню) вперше з'явилася у Кримінальному кодексі України 2001 року в статті 209 в розділі VII «Злочини у сфері господарської діяльності» [2]. І хоча законом України від 16.01.2003 року № 430-IV «Про внесення змін та доповнень до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України», в КК України були внесені зміни, вказана норма потребує вдосконалення.

Значна кількість кримінальних справ, які порушуються в Україні за статтею 209 КК України «Легалізація (відмивання)...» закінчуються не обвинувальним вироким суду, а закриваються значно раніше судового розгляду, переважно з причин недосконалості поточного законодавства, яким регламентується відповідальність за легалізацію (відмивання) [6].

На нашу думку, нормативно-правові акти протидії легалізації (відмиванню) потребують детального дослідження та вдосконалення з урахуванням усіх необхідних теоретичних та практичних рекомендацій.

На шляху визначення покарання за легалізацію (відмивання), зустрічаються вади, серед яких: 1) формулювання та тлумачення положення ст.209 КК України; 2) гармонізація понять ст.209 КК України з положеннями інших норм законодавства України та міжнародними вимогами; 3) суть формулювання, яке є доволі складним для застосування і на практиці зменшує ефективність застосування ст.209 КК України [8].

Відсутність у доходів легального (офіційного) статусу до моменту легалізації є умовою для визнання факту легалізації (відмивання). В іншому випадку легалізації фактично не відбувається, адже у разі якщо доходи були легальними до моменту вчинення щодо них певних дій, не змінюють їх статусу, тоді легальні доходи лишаються легальними [7].

Відповідно до ст.209 КК України під легалізацією (відмиванням) розуміється вчинення правочину з доходами (коштами і/або майном), одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню), а також вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких доходів чи володіння ними, прав на такі доходи, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, набуття, володіння або використання доходів, отриманих внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) [2].

Ефективність законодавства України, як суб'єкта міжнародних

відносин, цікавить її партнерів у світі, то законодавство України має відповідати вимогам міжнародних норм та угод, принципам глобальної безпеки, не лише від самої легалізації (відмивання), а й від злочинної діяльності, що їй передувала. Вдосконалення законодавства з протидії легалізації (відмивання), вимагається через низький рівень ефективності запобігання таким злочинним діям та через потребу підвищення ефективності боротьби з такими злочинами [4].

На даний момент, суспільно небезпечне діяння, що передуює легалізації (відмиванню) є діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачене покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або діяння, вчинене за межами України, якщо воно визнається суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню), за кримінальним законом держави, де воно було вчинене, і є злочином за Кримінальним кодексом України, внаслідок вчинення якого незаконно одержані доходи [1].

Також, ст.209 КК України передбачає санкцію у вигляді позбавленням волі на строк від 3 до 6 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 2 років з конфіскацією майна. Дії, передбачені ст.209 КК України, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі караються позбавленням волі на строк від 7 до 12 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років з конфіскацією майна. Дії, передбачені ст. 209 КК України, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі караються позбавленням волі на строк від 8 до 15 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років з конфіскацією майна [2].

На нашу думку, чим більший ступінь покарання за злочин, тим менша вірогідність скоєння злочину. Малий строк ув'язнення або мала штрафна санкція не так відлякує злочинців, як велика міра покарання за злочин, що в свою чергу сприяє протидії, попередженню та запобіганню вчинення злочинів.

Законодавством передбачено звільнення від кримінальної відповідальності суб'єктів, які не несуть дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за подання інформації спеціально уповноваженому органу, якщо вони діяли в межах Закону, навіть якщо такими діями заподіяно шкоду юридичним або фізичним особам, та за інші дії, пов'язані з виконанням Закону про протидію легалізації (відмиванню) [1].

За даними Єдиного державного реєстру судових рішень за період від липня 2003 року по жовтень 2018 року зареєстровано судових рішень щодо злочинів у сфері господарської діяльності, а саме легалізації (відмивання) – 5219 рішень судів, з них стосовно: фізичних осіб – 5139, юридичних осіб – 272, державних органів, підприємств, установ, організацій – відсутні. По видам документів в кількості: Вироків – 417, Постанов – 2173, Рішень – відсутні, Судових наказів – відсутні, Ухвал – 2626, Окремих ухвал – 1, Окремих думок – 2 [9].

Висновок. Все вище викладене дає можливість стверджувати, що головним завданням боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом є вироблення ефективних заходів протидії вказаним злочинам та посилення кримінальної відповідальності у вигляді позбавлення волі на суттєві строки та накладення значних штрафів.

Отже, результати досліджень засвідчують, що ст.209 КК України потребує вдосконалення на підставі врахування міжнародних вимог щодо протидії легалізації (відмиванню). Враховуючи суспільну небезпечність злочину передбаченого статтею 209 КК України, як для окремих фізичних

та юридичних осіб, так і для суспільства загалом, ми вважаємо за необхідне посилити кримінальну відповідальність за вказані злочини, що має впливати на протидію вчиненню злочинних дій. На нашу думку, чим вища міра покарання за злочин, тим менша вірогідність скоєння злочину. Малий строк ув'язнення або малий штраф не так відлякує злочинців, як велика міра покарання за злочин, що в цілому сприяє попередженню і запобіганню злочинним діям.

Література

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>
2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Конвенція Ради Європи "Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948
4. Брець Л.В., Некрасов В.А., Мацюк В.Я. Національна система України по боротьбі з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом. Лекція. - К., 2007. - 92 с.
5. FATF - міжурядовий орган, який встановлює стандарти і висуває політику боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, фінансуванням тероризму [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.fatf-gafi.org>
6. Ахтирська Н.М. Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом: пропозиції до чинного законодавства на підставі аналізу судової практики / Актуальні проблеми кримінального права та кримінології:

- матеріали Всеукр. наук.-практ.конф. 2009 р. / Донец. юрид. ін-т ЛДУВС ім. Е.О.Дідоренка. - Донецьк, 2009. - 250 с.
7. Сімовян С.В. Аналіз національного законодавства, що забезпечує боротьбу з відмиванням грошей в Україні / С.В.Сімовян // Вісник національного університету внутрішніх справ. - Харків. - 2003. - Вип. 24. - С. 92-102.
 8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. - 4-те вид., перероб. та доп. / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. - К.: Юридична думка, 2007. - 1184 с.
 9. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>

References

1. The Law of Ukraine "On Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) of the Proceeds from Crime, Terrorist Financing and Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction" [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>
2. The Criminal Code of Ukraine [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime [Electronic resource]. - Access mode: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948
4. Brets L.V., Nekrasov V.A., Matsyuk V.Ya. The National System of Ukraine for Combating Legalization (Laundering) of Proceeds from Crime. Lecture. - К., 2007. - 92 p.
5. FATF is an intergovernmental body that sets standards and proposes a policy to combat money laundering, terrorist financing [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.fatf-gafi.org>

6. Akhtirskaya N. M. Legalization of proceeds from crime: proposals to the current legislation on the basis of analysis of judicial practice / Actual problems of criminal law and criminology: materials Allukr. Sciences. Prakt.konf. 2009 / Donetsk.yurid.in-t LSUVS them. E.O.Didorenko. - Donetsk, 2009. - 250 s.
7. Simovyan S.V. Analysis of national legislation to combat money laundering in Ukraine / S.V.Simovyan // Bulletin of the National University of Internal Affairs. - Kharkiv - 2003. - Vip. 24. - P. 92-102.
8. Scientific and Practical Commentary of the Criminal Code of Ukraine. - 4th species., Processing. and add / ed. MI Melnyk, M.I.Havronyuk. - K .: Legal Opinion, 2007. - 1184 p.
9. Unified State Register of Judgments [Electronic resource]. - Access mode: <http://reyestr.court.gov.ua>